

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”**

**CHIPUL PREOTULUI ÎN IMAGINARUL
COLECTIV ROMÂNESC
(SECOLELE XIX-XXI)**

Rezumat

**Coordonator științific:
Arhim. Prof. Univ. Dr. Teofil Cristian Tia**

**Doctorand:
Pr. Ianchiș Cristian-Grigore**

Cluj-Napoca

2025

Cuprins.....	p. 2
---------------------	-------------

I. INTRODUCERE

I.1. Motivația alegerii temei de cercetare.....	p. 5
I. 2. Motivația alegerii titlului.....	p. 7
I. 3. Logica temei de cercetare în iconomia disciplinei Teologie Pastorală.....	p. 9
I. 4. Importanța și actualitatea temei de cercetare.....	p. 10
I. 5. Stadiul actual al cercetării.....	p. 10
I. 6. Obiectivele științifice asumate în cadrul cercetării.....	p. 11
I. 7. Metodologia cercetării.....	p. 12
I. 8. Există o miză majoră a acestei cercetări?.....	p. 12

II. PRELIMINARII

II. 1. Portretul sacerdotului precreștin.....	p. 13
II. 2. Chipul sacerdotul în Vechiul Testament.....	p. 15
II. 3. Chipul sacerdotului în Noul Testament.....	p. 18
II. 3. 1. Mântuitorul-Portretul desăvârșit al preotului.....	p. 18
II. 3. 2. În viziunea Sfântului Apostol Pavel.....	p. 21
II. 4. Sacerdotul în viziunea Sfinților Părinți: Ioan Gură de Aur și Grigorie de Nazianz.....	p. 23

III. PORTRETUL PREOTULUI ÎN IMAGINARUL COLECTIV INCONȘTIENT ROMÂNESC

III. 1. Portretul preotului în folclorul românesc.....	p. 26
III. 1. 1. Chipul preotului în tradiții și credințe populare.....	p. 27
III. 1. 2. Chipul preotului în legendele românești.....	p. 34
III. 1. 3. Imaginea preotului în snoavele populare.....	p. 37
III. 2. Portretul preotul în paremiologia românească.....	p. 41
III. 2. 1. Rolul proverbului în descrierea preotului.....	p. 41

III. 2. 2. Portretul pozitiv.....	p. 43
III. 2. 3. Portretul negativ.....	p. 46

IV. PORTRETUL PREOTULUI ÎN IMAGINARUL COLECTIV CONȘTIENT ROMÂNESC

IV. 1. Figura preotului în lirica românească: între tradiție și simbol.....	p. 54
IV. 1. 1. Andrei Mureșanu (1816-1864).....	p. 55
IV. 1. 2. Dimitrie Bolintineanu (1819-1872).....	p. 56
IV. 1. 3. George Coșbuc (1866-1918).....	p. 62
IV. 1. 4. Tudor Arghezi (1880-1967).....	p. 68
IV. 1. 5. Octavian Goga (1881-1938).....	p. 72
IV. 1. 6. Vasile Voiculescu (1884-1963).....	p. 76
IV. 1. 7. Ioan Alexandru (1941-2000).....	p. 80
IV. 2. Chipul preotului în proza românească: între idealizare și ironie.....	p. 88
IV. 2. 1. Ion Creangă (1837-1889).....	p. 88
IV. 2. 2. Ioan Slavici (1848-1925).....	p. 92
IV. 2. 3. Gala Galaction (1879-1961).....	p. 97
IV. 2. 4. Mihail Sadoveanu (1880-1961).....	p. 102
IV. 2. 5. Ion Agârbiceanu (1882-1963).....	p. 104
IV. 2. 6. Damian Stănoiu (1893-1956).....	p. 119
IV. 2. 7. Virgil Constantin Gheorghiu (1916-1992).....	p. 126
IV. 3. Preotului în literatura română contemporană: între vocație și desacralizare..	p. 133
IV. 3. 1. Ioan Groșan (1945- prezent).....	p. 133
IV. 3. 2. Ovidiu Pecican (1959- prezent).....	p. 137
IV. 3. 3. Cătălin Țirlea (1964- prezent).....	p. 141
IV. 3. 4. Cezar Paul-Bădescu (1968- prezent).....	p. 143
IV. 3. 5. Bogdan Suceavă (1969- prezent).....	p. 146
IV. 3. 6. Ion Aion.....	p. 148
IV. 3. 7. Iuliu-Marius Morariu (1991- prezent).....	p. 150
IV. 4. Principalele trăsături ale portretului preotului în literatura de referință.....	p. 155

IV. 4.1. Trăsături pozitive.....	p. 155
IV. 4. 1. 1. Apărător al credinței strămoșești și al idealurilor naționale.....	p. 155
IV. 4. 1. 2. Luptători prin faptă și cuvânt pentru emanciparea poporului...	p. 166
IV. 4. 1. 3. Slujitor și filantrop.....	p. 173
IV. 4. 1. 4. Dascăl și intelectual al comunității.....	p. 177
IV. 4. 1. 5. Cu o stare materială precară.....	p. 183
IV. 4. 2. Trăsături negative.....	p. 188
IV. 4. 2. 1. Ispitiți de lăcomia pânteceului.....	p. 188
IV. 4. 2. 2. Ispitit de păcatul iubirii de arginți.....	p. 196
IV. 4. 2. 3. Stăpânit de patima desfrâului.....	p. 200
IV. 4. 2. 4. Lipsa vocației.....	p. 209
 V. CAUZELE METAMORFOZELOR PORTRETULUI SACERDOTULUI	
V. 1. Schimbările apărute în spațiul românesc-mediul al misiunii sacerdotale.....	p. 214
V. 1. 1. Satul românesc de odinioară.....	p. 214
V. 1. 2. Satul românesc contemporan.....	p. 220
V. 1. 3. Societatea românească postmodernă oglindă a lumii.....	p. 226
V. 1. 4. Cauze socio-politice.....	p. 229
V. 2. Există o metamorfozare reală?.....	p. 235
V. 2. 1. Portretul preotului secolului XXI	p. 235
V. 2. 2. Chipul sacerdotului contemporan: între real și ideal.....	p. 238
 CONCLUZII.....	 p. 246
BIBLIOGRAFIE.....	p. 248

Rezumat

Cuvinte cheie: preot, imaginea preotului, chip, imaginar colectiv, literatura română, folclor, metamorfoze, satul românesc, desacralizare, portret ideal.

Această teză de doctorat este împărțită în trei capitole, precedate de preliminarii și urmate de concluzii și bibliografie. Mergând pe firul cronologic al tezei, rezumăm elemente semnificative corespunzătoare fiecărei părți, amintite mai înainte:

În primă parte a tezei denumită **Preliminarii**, ni-se prezintă imaginea sau portretul sacerdotului precreștin, această prezentare are un rol important în iconomia generală a lucrării deoarece elemente ale acestui chip se regăsesc ca reminiscențe și astăzi în imaginarul colectiv românesc. Mai apoi este prezentată imaginea biblică a preotului atât în Vechiul Testament cât și în Noul Testament, aici regăsim portretul desăvârșit al preotului, în imaginea Mântuitorului nostru, dar și imaginea creată de Apostolul Pavel în epistolele pastorale, care ne descoperă în cele două epistole adresate lui Timotei și o altă adresată lui Tit, ca într-o oglindă, un chip al preotului ce rămâne valabil veșnic. Partea preliminarilor se încheie cu imaginea pe care Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântului Grigorie de Nazianz o descoperă lumii cu privire la modelul desăvârșit al preotului, identificându-se și elemente negative, acestea fiind și motivul pentru care Sfântului Grigorie de Nazianz fuge de preoție, ne dorind să facă parte dintr-o astfel de tagmă.

În primul capitol denumit: **„PORTRETUL PREOTULUI ÎN IMAGINARUL COLECTIV INCONȘTIENT ROMÂNESC”**, teza ne prezintă modul în care imaginarul colectiv a zugrăvit portretul preotului român. Imaginarul colectiv este socotit a fi un depozit al informațiilor, având și un rol dinamic care reactualizează și împrospătează acest depozit în fiecare perioadă istorică prin noi imagini și simboluri. Pornind de la imaginea biblică a sacerdotului, ajungem și la o imagine folclorică, deoarece imaginea biblică este receptată de satul românesc, imaginea revelată, cuprinsă în cadrul Sfintei Scripturi, suferă mai apoi mutații din pricina spațiului în care este receptată și se păstrează în cadrul folclorului, așa cum comunitatea rurală a reușit să înțeleagă acest chip. Pentru început, în cercetare, ne oprim asupra portretului regăsit în folclorul românesc, aici vorbim despre o întreagă cultură spirituală a neamului românesc, bineînțeles că un

rol important în alcătuirea acestui chip îl joacă tradiții și credințe populare, în care atunci când este prezentat preotul în exercitarea atribuțiilor sale sacerdotale el este văzut ca aducător de binecuvântare, iar ca persoană umană imaginea colectivă îl leagă de ceva malefic. Deși vorbim despre o plăsmuire fictivă sau de unele evenimente istorice, legende românești ne prezintă imaginea preotului așa cum a fost receptată ea în lumea satului românesc, având un rol moralizator, ele fiind bazate pe zvonistică și pe observare. Snoavele românești ca parte componentă a folclorului românesc încearcă prin satiră să pedepsească și să îndrepte prin ridiculizare, prin comic, unele metehne sau scăderi găsite la slujitorul lui Dumnezeu. Ultima parte a primului capitol se ocupă de paremiologia românească și modul în care proverbul românesc creionează imaginea preotului. Putem observa că fețele bisericești, în special preotul de la sat, nu scapă de ironia populară, în general vedem că în proverbele românești putem regăsi o atitudine puțin antireligioasă. Proverbele românești sunt sinteze ale înțelepciunii populare, cu rol moralizator, astfel că atunci când poporul observă o scădere din punct de vedere moral în viața preotului, prin exagerare se evidențiază această meteahnă din dorința de a fi îndreptată. Proverbele românești care au în centru imaginea preotului român pot fi împărțite în două categorii: unele proverbe românești care descriu imaginea pozitivă, în care preotul este văzut ca un propovăduitor al învățaturii lui Dumnezeu, ca un organ văzut ap prezenței lui Dumnezeu prin care se transmite harul divin, sfințitorul oamenilor, naturii și obiectelor, după cum ar spune un proverb „Omul lui Dumnezeu”. Iar altele care exprimă imaginea negativă a portretului preotului român, mult mai multe decât cele care redau portretul moral pozitiv, acestea redau un portret negativ având rol moralizator.

Cel de al doilea capitol al tezei denumit: **“PORTRETUL PREOTULUI ÎN IMAGINARUL COLECTIV CONȘTIENT ROMÂNESC”** este structurat în patru părți, fiecare dintre aceste ne prezintă modul în care literatura română, de la literatura clasică unde operele ne prezintă o lume a satului tradițional românesc, iar preotul are o prezență importantă de cele mai multe ori operele literare scoțând în evidență unele trăsături definitorii și rolul important al preotului în viața socială, culturală și religioasă a poporului român. Atunci când vorbim despre preotul român trebuie inevitabil să amintim de acesta ca de un pol al intelectualității, un fondator al școlii românești, un apărător al neamului și al credinței, îl vedem ca pe un reper moral dar și ca unul ce a trecut el însuși prin durerile, suferințele și necazurile prin care au trecut confrății săi români. Mergând mai apoi până la cea modernă, contemporană, care în paginile sale zugrăvește portretul preotului român de această dată, am zice noi, desacralizat. Este foarte important de

menționat faptul că pentru a înțelege imaginea preotului în literatura română trebuie să ținem cont de biografia autorului, de cultura sa, de viață socială, de elementele religioase, dar cel mai important de contextul istoric în care autorul a trăit. În prima parte a celui de al doilea capitol este prezentată imaginea preotului în poezia românească, fiind evidențiate operele a șapte autori: Andrei Mureșanu, D. Bolintineanu, G. Coșbuc, T. Arghezi, O. Goga, V. Voiculescu și I. Alexandru. După cum putem observa din operele autorilor amintiți mai înainte, imaginea preotului în operele selectate, era aceea de conducător și sprijinitor al înlăptuirii idealurilor românești, care învăța și însuflețea poporul, care se ruga pentru păstoriții săi și care nu ezita să pună mâna pe armă pentru apărarea credinței, a neamului și limbii române. Multe dintre aceste poezii pot fi socoti a fi poezie patriotică, având rolul de a trezi conștiința națională. Această trăsătură se identifică cel mai ușor la poeții ardeleni, unde aspirațiile naționale de unitate îl pun pe preot în postura de conducător și luminător. În cea de-a doua parte a capitolului este prezentată imaginea preotului așa cum reiese din proza românească, o imagine între idealizare și ironie, după cum putem observa la următorii autori: Ion Creangă, Ioan Slavici, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu, Damian Stănoiu și Virgil Constantin Gheorghiu. Cel mai prolific dintre acești autori, în ceea ce privește zugrăvirea imaginii preotului, este Ion Agârbiceanu care în nenumăratele sale opere se oprește asupra chipului sacerdotului român. Primii autori ne prezintă o imagine ideală a preotului, el fiind preocupat de păstoriții săi, de cultură, schimbând mentalitatea societății în care a trăit. Probabil cea mai înălțătoare imagine este aceea pe care Virgil Constantin Gheorghiu o folosește în descrierea tatăl său, preot, ca fiind cea mai frumoasă imagine pe care a văzut-o vreodată, o imagine iconică, ce își pierde din sacralitate datorită derapajelor morale după cum putem observa în opera lui Agârbiceanu, ori din ironia cu care Damian Stănoiu ne prezintă lumea monahismului românesc, văzută prin ochii săi. Cea de a treia parte a acestui capitol ne aduce mai aproape, în contemporaneitate, unde: Ion Groșan, Ovidiu Pecican, Cătălin Țîrlea, Cezar Paul Bădescu, Bogdan Suceavă, Ion Aion sau Iuliu Marius Morariu, ne prezintă imaginea preotului, între vocație și desacralizare. Ultima parte a acestui capitol ne prezintă principalele trăsături ale preotului, după cum reiese din literatura selectată, regăsind unele aspecte pozitive precum: apărător al credinței strămoșești și a idealurilor naționale, luptător pentru emanciparea poporului, slujitor sau filantrop, dascăl și intelectual, dar și aspecte negative, cum ar fi preotul ispitit de lăcomia pântecelui, de argilofilie, de patima desfrâului, ori preoți lipsiți de vocației sacerdotale.

Cel de al treilea capitol poartă denumirea de **“CAUZELE METAMORFOZELOR PORTRETULUI SACERDOTULUI”**. Acest capitol este structurat în două părți. Prima parte se concentrează pe evidențierea schimbărilor care au apărut în spațiul românesc, acesta fiind mediul misiunii preoțești, prezentându-se o situație actuală în care satul românesc s-a schimbat. De la mediul arhaic, pe care ni-l prezintă Lucian Blaga, un loc în care omul era în comuniune cu Dumnezeu, cu aproapele și cu natura înconjurătoare, relațiile fiind marcate de pace, unde țăranul român se spiritualiza prin muncă, la satul contemporan care astăzi traversează o criză spirituală și materială, care afectează firescul vieții tradiționale generând transformări negative atât spiritual cât și cultural. Ni se prezintă o tranziție, de la imaginea nostalgică a satului, ca păstrător al valorilor tradiționale și spirituale, la satul românesc modern, cuprins de criză spirituală și materială, un spațiu afectat în vremea regimului comunist, de ateism, iar în ultima vreme de marea plagă a depopulării prin migrațiune, am putea spune că societatea românească de astăzi poate fi socotită a fi oglinda lumii postmoderne. Cauzele care au dus la aceste schimbări sunt atât de natură socio-politică, cât și religioasă, probabil că cel mai important aspect, atunci când vorbim de schimbările din Transilvania sunt cele legate de stăpânirea politică. Vorbim despre satul românesc care la momentul actual trăiește din amintirile de odinioară. Astfel elementele vieții precum portul, meșteșugurile până și păstoritul sau agricultura, astăzi au devenit elemente ale lumii uitate. Perioada comunistă prin procesul de colectivizare, industrializare și urbanizare a fost o perioadă a schimbărilor, care din nefericire s-a continuat și în perioada post comunistă prin procesul de migrare, o dezrădăcinare a omului prin emigrație în străinătate, astfel că locurile natale sunt părăsite de generațiile tinere, acestea își pierd legătura cu credința străbunilor, cu obiceiurile și cu trăirea românească, ca efect vedem o înstrăinare de propria identitate, de pământul strămoșesc. Spunem cu tristețe că satul românesc contemporan nu mai seamănă cu cel al copilăriei sau cu cel prezentat în literatura română. Vedem limpede că satul despre care vorbeau Lucian Blaga și Liviu Rebreanu a suferit mutații și rupturi profunde, pierzând legătura cu valorile spirituale, morale și culturale care făceau din satul românesc un mic colț de rai. În societatea românească în ultima perioadă de timp se simte o criză duhovnicească, o dezordine morală, o secularizare a societății, fiind vorba despre un fenomen de desacralizare, vorbim despre efectele pe care le resimțim în urma tuturor factorilor care au afectat societatea românească în general iar în mod special satul românesc și viața religioasă. Atunci când încercăm să găsim o soluție la această problemă, a crizei duhovnicești trebuie să reluăm legătura cu transcendentul, această relație filială între om și

Dumnezeu din care omul a ieșit, iar mai apoi să redescoperim mijlocirea preotului care ne facilitează întâlnirea vie cu Dumnezeu și trăirea întru Hristos, această întâlnire ne este dăruită în cadrul Bisericii. În concepția ortodoxă preotul este veriga de legătură între credincioși și Dumnezeu, hrănindu-i pe aceștia cu puterea dumnezeieștilor energii, prin Sfintele Taine, care sunt condiționate de Taina Preoției. Pentru ca lucrarea să aibă efectul dorit împlinirii misiunii preoțești trebuie să aibă o pregătire intelectuală temeinică și cu o viață aleasă. Preoții sunt cinstiți cu încrederea de a chivernisi bunurile netrecătoare, fără de preot nu e mântuire sau mântuirea e cu totul nesigură. Un mare accent se pune pe viața morală a preotului, dacă ne amintim creștinismul a schimbat lumea veche prin forța morală, învățătura preotului nu ar însemna mare lucru dacă în viața lor nu ar împlini principiile morale ale Evangheliei, viața preoților trebuie să fie pilduitoare. Clerul este chemat să împărtășească pe Hristos și să cheme la Hristos, mijlocind ca omul să își însușească personal și subiectiv mântuirea realizată de Hristos în Biserică, în acest cadru preotul ne pune în comuniune cu Dumnezeu, iar prin Sfintele Taine ne duce spre îndumnezeire. Asistăm însă și la o problemă, nu nouă ci mai veche a sacerdoțiului, diferența dintre chipul real și ideal al sacerdotului. Principalele probleme găsite ale decăderii sunt vocația și pregătirea, uneori ajungând în cler oameni fără vocație sau fără pregătirea necesară. Unii preoți ajungând într-o criză a vocației, deși au vocația sacerdotală, datorită unor dezamăgiri, sau unii fără vocație pot fi hipermotivați să ajungă sacerdoți. Pe parcursul cercetării am observat că pentru a putea aduce la îndeplinire misiunea sa, preotul trebuie să aibă unele calități, cele mai importante ar fi: sfințenia vieții, cunoștințe teologice, zel misionar, prudența pastorală, blândețe, răbdare, etc., acestea însă trebuie să fie dublate și uneori perfecționate prin: rugăciunea, meditația, lectura duhovnicească, dorința de perfecționare, diferite mijloace de învățare. În ultimii ani se poate observa cu ușurință faptul că mass-media caută să prezinte în spațiul public greșelile unor preoți, scoțând în evidență căderile acestora, este o realitate că există și căderi sau oameni care greșesc, însă dacă analizăm procentuală numărul preoților nevrednici, vom constata că numărul lor este unul foarte redus, dar prin generalizare se spune că: „toți preoții sunt așa”, „toți preoții sunt lacomi”, „toți preoții sunt imorali”. Pentru a putea fi la înălțimea misiunii sale preotul de astăzi trebuie să înțeleagă spiritul vremii și să răspundă nevoilor și cerințelor actuale, el nu este chemat să devină un profesionist al altarului, ci un slujitor al lui Dumnezeu, fiind trimis în parohie nu pentru a presta servicii religioase, ci pentru a forma o comunitate creștină în jurul altarului, folosindu-se de mijloace misionare, liturgice și pastorale. A doua parte a capitolului ne prezintă portretul preotului secolului XXI care, potrivit

oamenilor de cultură, a scriitorilor, a teologilor, a cercetătorilor și alții care au scris pe această temă, el trebuie să își păstreze coordonatele pe care le-a avut și mai înainte, la care să adauge și câteva elemente care țin de contemporaneitate. Așadar să fie la fel cum a fost mai înainte, doar să adauge câteva cunoștințe de tehnică modernă. Partea a doua a capitolului al treilea se încheie cu imaginea preotului contemporan, un chip între real și ideal, după cum îl prezintă mass-media zilelor noastre, un chip metamorfozat.

Lucrarea se încheie cu **concluziile** care pot fi extrase din tratarea acestui subiect, dar probabil cel mai important lucru pe care ar trebui să-l reținem este faptul că putem să depășim această criză duhovnicească, prin care trece societatea românească, doar redescoperindu-L pe Dumnezeu, iar mai apoi pe preot ca mijlocitor al mântuirii și organ al lucrării divine în lume, lucrare pe care preotul a săvârșit o în creație încă de la instituirea preoției după cum putem vedea.

Proiecția imaginii preotului pe care societatea românească o are asupra chipului preotului stă în strânsă legătură cu revelația dumnezeiască, credințele preistorice având doare o idee nedefinită despre portretul sacerdotului, după cum era și credința acestora. În Vechiul Testament chipul preotului prinde un contur, însă abia în Legea cea nouă, când Hristos se revelează pe sine în mod desăvârșit, preoția primește adevăratul său chip, pe care Sfinții Părinți în scrierile lor o tratează, arătând importanța și onoarea acestei mari slujiri.

Poporul român reușește prin înțelepciunea populară să zugrăvească un portret complex al preotului, evidențiind atât calitățile sale intelectuale și morale, cât și lipsurile morale, materiale și intelectuale, lipsuri care nu rămân ne sancționate de poporul român, biciuind spre îndreptare fiecare abatere a preotului prin proverbe. După cum vedem în folclorul românesc imaginea preotului era bivalentă, era văzut fie ca cel prin care sunt transmise darurile lui Dumnezeu, așadar cel care binecuvânta, fie ca cel care aduce ghinion prin simpla sa prezență, primind unele trăsături malefice.

Literatura română ne prezintă prin operele selectate spre analiză, un chip nuanțat care stă în strânsă legătură cu imaginea satului tradițional românesc, operele literare ne dezvăluie rolul important pe care l-a avut în viața socială, culturală și religioasă a poporului român. Imaginea preotului, așa cum reiese ea din literatură este legată de modul în care autorul s-a raportat la viața socială, la credință și la evenimentele istorice. Pe baza scurtelor biografii ne dăm seama de modul în care viața autorului influențează imaginea preotului pe care el o proiectează în operele sale.

Pe măsură ce există o evoluție istorică din punct de vedere al timpului cronologic în care autorul trăiește sau se publică opera, vedem că apare un fel de motiv al desacralizării imaginii preotului, care dacă la început apărea ca și un simbol național, pe măsura evoluției istorice vedem

că își pierde din însemnătatea pe care o avea mai la început. Chipul cel luminos al preotului se mai alterează cu imaginile negative ale scăderilor pe care autorii le surprind în operele lor.

Imaginea preotului ca luptător alături de cei din neamul său pentru unitatea de credință și unitatea națională este un subiect foarte actual, care ne ajută să identificăm o trăsătură bine determinată a chipului sacerdotului român și anume aceea a jertfirii pentru idealurile neamului, în ceea ce privește unitatea de credință și neam. Am amintit doar câteva vârfuri de lance însă lupta a fost una crâncenă pe parcursul unei perioade lungi de timp în care clericii și credincioși au luptat pentru idealul lor, deși au fost pedepsiți nu au capitulat, deși a fost o luptă grea, au căutat să o ducă cu demnitate. De la cei care au luptat alături de domnitori, la cei care au luptat în diferitele revoluții, la cei care au luptat pe front și până la momentul Marii Uniri, când unii dintre preoții militanți au fost cinstiți cu diferite onoruri și până la cei care au fost trecuți în calendarul nostru, ca sfinți ai Bisericii Ortodoxe Române.

Trecând prin istorie am ajuns în contemporanitate, iar în ultimul capitol am încercat să evidențiez rolul pe care îl joacă preotul astăzi, în actuala societate românească, mediului în care sacerdotul, ca organ văzut al lucrării mântuitoare a lui Hristos în lume, își desfășoară activitatea, stare actuală a omului postmodern închis față de transcendent, arătând nevoia prezenței mijlocitoare a preotului, între om și Dumnezeu, acum când vedem că societatea se despartă tot mai mult de Dumnezeu. Preotul trebuie redescoperit ca fiind indispensabil în vederea mântuirii.

În ultimul capitol am văzut că mediul misiunii sacerdotale, adică societatea românească, s-a schimbat, dacă odinioară în satul românesc toate aveau o bună așezare și o rânduială, astăzi lucrurile s-au schimbat. Am arătat faptul că din cauza unor factori externi cum ar fi industrializarea, comunismul scăderea demografică, migrația, societatea românească a avut mult de suferit, fără să mai amintim și schimbările politice, astfel că și societatea românească se înscrie într-un curent al vremii în care omul postmodern și-a schimbat viziunea cu privire la Dumnezeu și implicit și asupra slujitorului său, adică a preotului.

Ultima concluzie ar fi aceea că deși există o transformare în ceea ce privește percepția lumii asupra persoanei preotului, în acest sens un rol determinant îl are mass-media zilelor noastre, partea intelectuală a imaginarului colectiv românesc confirmă faptul că și-ar dori pe mai departe ca preotul să fie același pe care l-am văzut în istoria poporului român, doar să se adauge la portretul său câteva elemente ale modernității.